

Pedepsele penale aplicate funcționarilor publici și demnitarilor pentru actele de corupție și ale celor conexe lor prevăzute de capitolul al XV-lea din Codul penal al Republicii Moldova

Ion TIPA,
doctor în drept, conferențiar universitar interimar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

This article is based on the study of criminal penalties imposed on civil servants and officials from the Republic of Moldova for crimes of corruption and those related to them. However, this study shows the limits of criminal penalties for different acts of corruption and those related to them. At the same time, are identified the categorized crimes as acts of corruption or those related to them, as well as the spectrum of people to which the crimes of corruption can be involved. The study is based on how the individualization of criminal penalties regards to be applied to civil servants and officials for crimes of corruption, taking into account the criminal law, decisions and recommendations of the Supreme Court of Justice from the Republic of Moldova.

Pedepsele penale aplicate funcționarilor publici și demnitarilor din Republica Moldova au trezit de multe ori discuții teoretico-practice aprige, legate de coraportul dintre gravitatea faptelor infracționale săvârșite în timpul exercitării funcției sau mandatului cu mărimea și categoria acestora. Este cert faptul că buna desfășurare a activității în sfera publică condiționează direct prestarea serviciilor calitative față de cetățenii Republicii Moldova și ale altor categorii de persoane, precum și a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Desigur, buna desfășurare a activității organelor administrației publice prin atingerea obiectivelor legate de prestarea calitativă a serviciilor și a respectării, în general, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a fost adesea periclitată de ilegalitățile săvârșite de funcționarii publici și demnitarii din Republica Moldova. Astfel, actele de co-

rupție, precum și cele conexe lor au fost un germen care a erodat buna desfășurare a activității în sfera publică. Din aceste considerente legiuitorul a stăruit asupra stabilirii în Codul penal al Republicii Moldova, în capitolul XV, a categoriilor de infracțiuni și pedepselor pentru acestea, funcționarilor publici și demnitarilor din Republica Moldova care se fac vinovați de astfel de fapte care periclitează buna desfășurare a activității legale a administrației publice. Totodată, prin prevederile Legii nr. 90 cu privire la prevenirea și combaterea corupției, se determină actele de corupție și cele conexe lor. Astfel, art. 16 al Legii nr. 90 denumesc actele de corupție și anume: coruperea activă, coruperea pasivă, traficul de influență, luarea de mită și darea de mită, iar cele conexe lor: abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, legalizarea veniturilor obținute din

acte de corupție, împiedicarea îndeplinirii justiției, însușirea de bunuri, cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau prin abuz de încredere, distrugerea sau deteriorarea de bunuri, protecționismul, falsificarea rezultatelor votării, coruperea alegătorilor, falsul în actele publice și falsul în documentele contabile. Pedepsele pentru acestea sunt variate și prevăzute de diferite acte normative ale Republicii Moldova.

[1] Pedepsele asupra cărora vom atrage o atenție mai detaliată vor fi cele prevăzute pentru categoriile actelor de corupție și celor conexe lor stabilite în Capitolul XV din CP al RM, săvârșite de funcționarii publici și demnitarii în exercitarea funcției sau mandatului pe care îl dețin și care sunt mai des întâlnite în practica judiciară. Astfel, infracțiunile din capitolului XV al CP al RM, [2] catalogate de Legea nr. 90 ca acte de corupție, și care pot fi săvârșite de funcționarii publici și demnitari sunt: coruperea pasivă (art. 324 CP al RM) și traficul de influență (art. 326 CP al RM), iar actele conexe actelor de corupție sunt: abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art. 327 CP al RM), excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 328 CP al RM), încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate (art. 330¹ CP al RM), îmbogățirea ilicită (art. 330² CP al RM), falsul în actele publice (art. 332 CP al RM). Ținem să menționăm, că neglijența în serviciu ca infracțiune (art. 329 CP al RM) nu o catalogăm ca act de corupție sau act conex actelor de corupție, deși este prevăzută în capitolul XV CP al RM, totodată, este de amintit și faptul că această infracțiune nu este săvârșită din intenție ci din imprudență, iar, în fine, fără un scop. Considerăm, că legiuitorul n-a prevăzut-o pe bună dreptate în Legea nr. 90 ca act de corupție sau ca act conex actelor de corupție, acordând, în ultimii ani, tot mai multă atenție prevenirii și combaterii actelor coruptibile în cadrul administrației

publice centrale și locale care se săvârșesc numai prin forma de vinovăție a intenției. Desigur, că statul RM are ca prioritate prevenirea și combaterea ilegalităților nelegate de actele de corupție și al celor conexe lor, dar se acordă totuși atenție în mod primordial anume celor legate de corupție și celor conexe lor, acest deziderat fiind determinat de pașii întreprinși spre apropierea RM de standardele justiției comunității europene.

Pedepsele pentru infracțiunile prevăzute de art. 324-332 CP al RM, făcând abstracție de infracțiunea prevăzută de art. 329 CP al RM, catalogate de legiuitor ca acte de corupție sau acte conexe actelor de corupție, se referă la cele legate de pedeapsa închisorii, pedeapsa amenzii și celei legate de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate. Spectrul subiecților la care se referă aceste pedepse sunt, desigur, funcționarii publici și demnitarii, însă trebuie să menționăm faptul că în dispozițiile articolelor menționate se utilizează, de fapt, noțiunea de persoană publică, persoană publică străină și persoana cu funcție de demnitate publică. Astfel, noțiunea de persoană publică, potrivit prevederilor art. 123 CP al RM, se referă la un spectru mai mare de subiecți, înglobând și noțiunea de funcționar public. Conținutul noțiunii de funcționar public o întâlnim și în art. 2 al Legii nr. 158, care se referă anume la faptul că aceasta este o persoană fizică numită, în condițiile legii, într-o funcție publică. [3] Cât privește identificarea noțiunii de persoană cu funcție de demnitate publică, aceasta urmează a fi înțeleasă potrivit prevederilor alin. (3) al art. 123 CP al RM. Prevederile în cauză statuează că persoana cu funcție de demnitate publică este o persoană al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament,

Președintele Republicii Moldova sau Guvern, în condițiile legii; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale. La fel și Legea nr. 199 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, în alin. (2)-(3), art. 2 [4] identifică noțiunea de persoană cu funcție de demnitate publică și anume: demnitarii sunt persoanele care exercită funcții de demnitate publică în temeiul Constituției, al legii în cauză și al altor acte legislative, iar această funcție se ocupă prin mandat obținut direct, în urma alegerilor, sau indirect, prin numire în condițiile legii.

Pentru infracțiunea de corupere pasivă prevăzută la alin. (1), art. 324 CP al RM funcționarul public va suporta o pedeapsă cumulativă și anume – de la 3 la 7 ani închisoare cu amendă în mărime de la 4.000 la 6.000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani. Potrivit alin. (2) al art. 324 CP al RM, pentru aceleași acțiuni săvârșite de două sau mai multe persoane; cu extorcare de bunuri sau servicii enumerate la alin.(1); în proporții mari, sancțiunea la fel va fi una cumulativă și care constă în pedeapsa închisorii de la 5 la 10 ani cu amendă în mărime de la 6.000 la 8.000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani. Alin. (3), art. 324 CP al RM prevede că pentru aceleași acțiuni prevăzute de alin. (1) și (2) săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică; în proporții deosebit de mari sau în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, se va aplica pedeapsa cumulativă de la 7 ani la 15 ani închisoare cu amendă în mărime de la 8.000 la 10.000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de

la 10 la 15 ani. Alin. (4), art. 324 CP al RM stabilește că pentru acțiunile prevăzute de alin. (1), săvârșite în proporții care nu depășesc 100 unități convenționale, pedeapsa penală va fi din nou cumulativă și anume amenda în mărime de la 1.000 la 2.000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

Din spectrul pedepselor penale aplicate funcționarilor publici și demnitarilor din RM, pentru săvârșirea infracțiunii de corupere pasivă, se distinge caracteristica cumulativă a acestora. Această cumulativitate constă din următoarele categorii de pedepse: pedepse privative de libertate, pedepse pecuniare și pedepse restrictive de drepturi. Astfel, din limitele minime și maxime ale închisorii se observă că infracțiunea de corupere pasivă săvârșită în diferite moduri și în diversitatea calificărilor sale, coroborat cu prevederile art. 16 din CP al RM, reprezintă o infracțiune gravă, cu excepția săvârșirii coruperii pasive în condițiile alin. (4), art. 324 CP al RM, care se consideră infracțiune ușoară. Mărimea amenzii se calculează reieșind din unitatea convențională, care este de 20 de lei potrivit prevederilor art. 64 CP al RM și care variază în funcție de alineatul care elucidează fapta infracțională săvârșită de funcționarul public sau, după caz, demnitarul, după cum se vede de la 20 mii lei la 200 mii lei. În același timp, pedeapsa privării de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate variază de la 5 ani la 15 ani, în funcție de alineatul care prevede infracțiunea incriminată funcționarului sau demnitarului din RM. Totodată, este de observat faptul că în cazul demnitarilor, săvârșirea infracțiunii de corupere pasivă va fi întotdeauna calificată în baza alin. (3), art. 324 CP al RM, iar pedeapsa penală coraportată cu pedeapsa care ar putea fi aplicată unui funcționar public, dacă va săvârși o coru-

pere pasivă în condițiile alin. (1), art. 324 CP al RM, va varia în limitele mai joase ale pedepsei închisorii, doar dacă calificativul nu va fi potrivit alin. (2) sau (3) al aceluiași articol din CP al RM. Astfel, considerăm că este o discriminare vădită în abordarea problemelor legate de mărimea minimă și maximă a pedepselor aplicabile funcționarilor publici și a demnitarilor din țara noastră pentru aceleași infracțiuni, știrbind din principiul egalității în fața legii, chiar dacă s-ar spune că demnitarii au o mai mare responsabilitate decât funcționarii publici și că ambii trebuie să respecte principiul legalității, al profesionalismului și independenței etc., care sunt prevăzute de legile speciale care reglementează statutul și activitatea acestora. Considerăm, că modificările legiuitorului ar trebui să fie văzute la alin. (1), art. 324 CP al RM, astfel încât în dispoziția acestuia să se regăsească și demnitarii din RM.

Pentru traficul de influență prevăzut la alin. (1), art. 326 CP al RM, funcționarii publici și demnitarii ar putea suporta o pedeapsă cu amendă de la 2.000 la 3.000 unități convenționale sau o pedeapsă cu închisoarea de până la 5 ani. Potrivit prevederilor alin. (2), art. 326 CP al RM, în cazul agravantelor, precum și săvârșite de două sau mai multe persoane; săvârșite cu primirea de bunuri sau avantaje în proporții mari; urmate de influența promisă sau de obținerea rezultatului urmărit, pedeapsa penală variază între 3.000 și 4.000 unități convenționale sau închisoare de la 2 ani la 6 ani. Iar în cazul alin. (3) al art. 326 CP al RM, care invocă agravantele, precum primirea de bunuri sau avantaje în proporții deosebit de mari; săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, pedeapsa se va stabili între 4.000 și 6.000 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 ani la 7 ani. Ținem să menționăm că subiect al infracțiunii respective poate fi atât un funcționar public sau demnitar cât și alte persoane ce

nu au o astfel de calitate. Aceste persoane pot fi: funcționarul public cu statut special, angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică sau persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public.

Din cele enunțate, se observă cu ușurință că specificul pedepselor penale aplicabile traficului de influență rezidă în caracterul lor alternativ. Astfel, instanța de judecată poate să stabilească o pedeapsă penală prin excluderea uneia dintre cele două stabilite în același alineat. În acest caz, este vorba fie de pedeapsa amenzii, fie de pedeapsa închisorii pentru o astfel de infracțiune. Cu atât mai mult în cazul alin. (1), art. 326 CP al RM, care este o infracțiune mai puțin gravă, se pot aplica și alte măsuri juridico-penale alternative închisorii în afară de amendă, dacă în urma individualizării pedepsei, constatând un cumul de circumstanțe atenuante, se va ajunge la concluzia că se va putea aplica una dintre modalitățile liberării de pedeapsa penală. Alin. (2) al art. 326 CP al RM acordă din nou o astfel de posibilitate de alegere a unei pedepse penale prin excluderea alteia, însă limitele acestor pedepse variază, prin ridicarea plafonului minim și maxim al acestora. Este de remarcat și faptul că alin. (4), art. 326 CP al RM prevede și posibilitatea liberării de răspundere penală și anume persoana care a promis, a oferit sau a dat bunuri ori servicii enumerate la alin. (1), este liberată de răspundere penală, dacă ele i-au fost extorcate sau dacă persoana s-a autodenunțat, fără a ști că organele de urmărire penală sunt la curent cu infracțiunea pe care a săvârșit-o.

În ce privește pedepsele penale prevăzute la art. 327 CP al RM, pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, acestea la

fel se axează pe cele trei pedepse invocate mai sus și anume: pedeapsa pecuniară – amenda, pedeapsa privativă de libertate – închisoarea și pedeapsa restrictivă – privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un anumit termen. Astfel, alin. (1), art. 327 CP al RM prevede ca sancțiune pedeapsa amenzii în mărime de la 300 la 800 unități convenționale sau închisoarea de până la 3 ani, în ambele cazuri, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani. Astfel, caracterul alternativ al aplicării pedepsei amenzii sau închisorii este urmată de fiecare dată obligatoriu de pedeapsa complementară a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani. Ca și în cazul altor categorii de infracțiuni invocate mai sus alegerea pedepsei penale principale – amenda sau închisoarea – se va determina de instanța de judecată examinării cauzei penale, aplicând principiile și regulile individualizării pedepsei penale. Agravantele prevăzute la alin. (2), art. 327 CP al RM se referă la săvârșirea aceleiași acțiuni prevăzute la alin. (1), numai că de persoana cu funcție de demnitate publică sau care s-a soldat cu urmări grave. Astfel, pentru demnitarii publici, în cazul săvârșirii acțiunii de folosire intenționată a situației de serviciu, în interese materiale ori în alte interese personale, dacă acesta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, se va aplica direct alin. (2) al art. 327 CP al RM și pedeapsa în cazul dat va fi amenda în mărime de la 1000 la 2000 unități convenționale sau cu închisoarea de la 2 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani. Alin. (3) al art. 327 CP al RM, în cazul agravantei care con-

stă în săvârșirea abuzului de putere sau abuzului de serviciu în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, se va pedepsi cu închisoarea de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

În cazul săvârșirii de către funcționarii publici și demnitarii publici a infracțiunii prevăzute de art. 328 CP al RM, pedepsele penale se vor axa, ca și în cazul altor categorii de acte de corupție și acte conexe actelor de corupție, pe cele trei și anume: amenda, închisoarea și privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un anumit termen. Alin. (1), art. 328 CP al RM prevede pedeapsa amenzii de la 300 la 800 unități convenționale sau închisoarea de până la 3 ani în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 ani la 5 ani. Alin. (2) cu agravanta - aplicarea armei de foc, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani. Alin. (3) se referă la excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu săvârșit de un demnitar și alte agravante legate de urmările grave sau săvârșirea excesului sau depășirea atribuțiilor de serviciu în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, pedeapsa va fi cu închisoarea de la 6 la 10 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Pedeapsa aplicată pentru infracțiunea prevăzută de art. 330¹ CP al RM constă din pedeapsa amenzii în mărime de la 150 la 300 unități convenționale, cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani. Infracțiunea este considerată una ușoară și poate

fi urmată de aplicarea și a altor alternative la pedeapsa închisorii, precum unele modalități ale liberării de răspunderea penală sau a liberării de pedeapsa penală. În același timp, trebuie de explicat că încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietăți, de fapt se referă la o anumită categorie de subiecți care au luat cunoștință de astfel de informații. Din prevederile alin. (3) al art. 330¹ CP al RM rezultă că divulgarea sau publicarea intenționată a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate se referă la persoanele cărora le-au fost cunoscute aceste informații în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului. Potrivit prevederilor p. 4; 14; 15 ale Regulamentului CNI, aprobat prin Legea nr. 180, [5] rezultă că membrii CNI sunt persoanele care fac cunoștință cu declarațiile pe venit și proprietăți, precum și au dreptul la efectuarea controlului respectiv în vederea adevăririi datelor invocate în declarații, iar potrivit prevederilor p. 10 al Regulamentului menționat funcția de membru al CNI se consideră una de demnitate publică. Totodată, în cadrul CNI, mai pot cunoaște informația din declarațiile cu privire la venit și proprietăți și funcționarii publici care sunt angajați ai CNI. În același timp, pot cunoaște informația expusă în declarații și funcționarii publici responsabili de colectarea declarațiilor. Acești funcționari publici, potrivit prevederilor art. 9 al Legii nr. 1264 cu privire la declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și al unor persoane cu funcție de conducere, [6] sunt persoane desemnate, din cadrul serviciului resurse umane, iar numărul acestor persoane desemnate depinde direct de numărul persoanelor din cadrul entității în cauză care au obligația de a depune declarații. Despre aceste categorii de funcționari publici și despre atribuțiile

acestora statuează încă o dată Instrucțiunea privind modul de completare a declarațiilor cu privire la venituri și proprietate aprobată prin Ordinul nr. 5 al Președintelui CNI. [7] Astfel, pedepsele prevăzute de art. 330¹ CP al RM vor fi aplicate funcționarilor publici responsabili de colectarea declarațiilor, funcționarilor publici angajați în CNI și demnitarilor din cadrul CNI, cărora le-au fost cunoscute informațiile din declarațiile cu privire la venituri și proprietăți, ca rezultat al îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului.

Pentru îmbogățirea ilicită a funcționarului public sau a demnitarului din RM, legiuitorul la art. 330² CP al RM, la fel, a prevăzut cele trei pedepse clasice aplicate și pentru alte acte de corupție și celor conexe lor. Astfel, alin. (1), care se referă la deținerea de către funcționarul public personal sau prin intermediul unor terți a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și acest lucru fiind constatat, în baza probelor, că acestea nu avea cum să fie obținute licit, prevede pedeapsa amenzii între 6.000 și 8.000 unități convenționale sau închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani. Alin. (2) se referă la aceleași acțiuni, însă săvârșite de demnitarii publici și care se sancționează cu pedeapsa amenzii în mărime de la 8.000 la 10.000 unități convenționale sau cu închisoare de la 7 la 15 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Pedepsele penale aplicate față de funcționarii publici în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute de alin. (1), art. 332 CP al RM se rezumă din nou la pedeapsa penală a amenzii în mărime de la 500 la 1.000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 2 ani, în ambele cazuri cu privarea

de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani. Pentru demnitarilor publici, precum și pentru agravanta ce ține de săvârșirea falsului în acte publice în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale potrivit alin. (2) al art. 332 CP al RM, se prevede pedeapsa amenzii în mărime de la 1.000 la 2.000 unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

Pentru toate infracțiunile catalogate ca acte de corupție și cele conexe lor, indicate mai sus, pedeapsa privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, dacă este aplicată în cumul cu pedeapsa amenzii, potrivit prevederilor alin. (4), art. 65 CP al RM, termenul său se calculează de la data rămânării definitive a hotărârii de condamnare, iar la aplicarea ei în calitate de pedeapsă complementară la închisoare, termenul său se calculează din momentul executării pedepsei principale. Totodată, alin. (2) al art. 180 Cod de executare al RM, [8] statuează, că executarea pedepsei privative de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate stabilită ca pedeapsă complementară pedepsei închisorii este asigurată de către instituția care asigură executarea pedepsei principale, iar după executarea sa – de către organul de probațiune în a cărui rază teritorială își desfășoară activitatea sau își are domiciliul condamnatul.

La aplicarea pedepselor penale pentru infracțiunile indicate mai sus, în privința funcționarilor publici sau a demnitarilor care le-au săvârșit, instanța de judecată va aplica de fiecare dată aceste pedepse reieșind din principiul individualizării pedepsei penale indicat în art. 7 CP al RM și coroborat cu criteriile generale de individualizare a pedepsei stabilite în alin.

(1), art. 75 CP al RM. Instanța de judecată va aplica pedeapsa penală funcționarilor publici și demnitarilor din RM pentru infracțiunile la care ne-am pronunțat mai sus, luând în considerare caracterul infracțiunii, gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, motivul și scopul celor comise, persoana celui vinovat, caracterul și mărimea daunei prejudiciabile, circumstanțele ce atenuează sau agravează răspunderea, ținându-se cont de influența pedepsei aplicate în vederea corectării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia. Criteriile generale ale individualizării pedepsei penale reprezintă repere diriguitoare ale instanței de judecată în vederea stabilirii pedepsei penale (prin coborâre sau ridicare în raport cu minimul și maximul pedepsei), în cazul dat funcționarilor publici și demnitarilor pentru actele de corupție și ale celor conexe lor, ce le-au săvârșit în timpul exercitării funcției sau mandatului, după caz. Totodată, este de menționat și faptul că, la individualizarea pedepselor penale, se va ține cont și de circumstanțele cauzei, și anume cele care se referă la atenuare sau la agravarea pedepsei. Legiuitorul stabilește aceste circumstanțe atenuante în art. 76 CP al RM, iar cele agravante – în art. 77 CP al RM. Circumstanțele atenuante nu sunt limitative, iar cele agravante sunt exhaustive.

Studiul efectuat de Centrul Național Anticorupție, cu suportul Curții Supreme de Justiție și împreună cu experții Proiectului MIAPAC și Misiunii EUHLPAM, cu privire la practica judecării cauzelor referitor la infracțiunile de corupție, examinate în perioada 01.01.2010 – 30.06.2012, relevă o multitudine de dosare penale intentate în privința funcționarilor publici și a demnitarilor din RM, care într-un mod sau altul nu de fiecare dată se finalizează cu o executare a pedepsei închisorii, reieșind din aplicarea neuniformă a circumstanțelor atenuante și agravante, care au fost stabilite de instanțele de judecată la apli-

care a pedepsei penale. Astfel, studiul a relevat că dosarele penale de corupție puse pe rolul instanțelor de judecată, conform datelor din rechizitoriu, sunt cele de trafic de influență (49%), abuz de putere sau abuz de serviciu (17%), corupere pasivă și remunerații ilicite de către un funcționar public (16%). Totodată, s-a constatat că instanțele de fond au pronunțat sentințe de condamnare în 60% din cazuri, de încetare a procesului penal – în 31% de cazuri și de achitare în 9% de cazuri. Pronunțând sentințele de condamnare, instanțele de judecată au dispus în fiecare al treilea caz examinat (27-29%) liberarea de răspundere penală și tragerea la răspundere contravențională în conformitate cu prevederile art. 55 Cod penal; în patru din cinci cazuri de corupție (81%), cauzele au fost examinate în procedura privind acordul de recunoaștere a vinovăției, reglementată de prevederile art. 504-509 CPP. În fiecare al treilea caz (26-27%), instanțele, conducându-se de prevederile art. 79 Cod penal, au aplicat pedepse mai blânde, adică sub limita prevăzută de lege sau nu au aplicat pedepsele complementare obligatorii (de exemplu, privarea de dreptul de a ocupa o anumită funcție pe un termen de până la 5 ani). În fiecare al treilea caz (33-29%), instanțele au dispus suspendarea executării pedepsei în conformitate cu prevederile art. 90 Cod penal. [9]

În același timp, prin recomandarea nr. 6 a CSJ a RM, aplicarea unei pedepse mai blânde decât cea prevăzută de sancțiunea de bază (art. 79 CP al RM), poate avea loc doar ca o excepție. Or, nu se poate aplica art. 55 CP al RM - liberarea de răspundere penală, cu tragerea la răspundere contravențională, pentru infracțiunea de corupere pasivă prevăzută de art. 324 CP al RM, sau pentru traficul de influență prevăzut de art. 326 CP al RM, reieșind din faptul că se cauzează daune intereselor publice, care afectează imaginea instituțiilor statale și a întregii societăți, iar daunei

nemateriale create în acest caz nu pot fi considerate reparabile total. Totodată, la individualizarea pedepsei penale instanțele de judecată nu se pot conduce de prevederile alin. (2), art. 76 CP al RM, adică indicând ca circumstanță atenuantă faptul că persoana cu funcție de răspundere sau persoanele publice au lipsa antecedentului penal. Invocând, totodată, că legislația în vigoare reglementează statutul acestor persoane, iar drept condiție pentru a fi numite, alese trebuie ca aceste persoane să nu aibă antecedente penale. Deci lipsa antecedentelor penale nu poate fi considerată ca o circumstanță atenuantă sau ca indice pozitiv ce caracterizează persoana.

Practica judiciară se axează tot mai mult pe stabilirea unor pedepse mai mari persoanelor ce au săvârșit infracțiuni de genul celor indicate mai sus, de către funcționarii publici și demnitari. Astfel, prin HP CSJ a RM din 11.11.2013, [10] la p. 17 se vorbește despre faptul că instanțele de judecată trebuie să acorde o atenție sporită la stabilirea pedepsei în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, dar și în cazul infracțiunilor de corupere pasivă, care în afara pericolului sporit, afectează grav autoritatea și imaginea instituțiilor, organizațiilor publice. Susținem pe deplin această prevedere, însă considerăm că și în cazul altor infracțiuni decât coruperea pasivă, din spectrul indicat mai sus afectează grav acea autoritate și imagine a instituțiilor menționate și ar fi bine ca și în cazul coruperii pasive acest lucru să fie luat în considerare.

În concluzie, menționăm că pedepsele ce urmează a fi aplicate funcționarilor publici și demnitarilor, sunt, în general, blânde și de multe ori se poate ajunge la aplicarea altor măsuri juridico-penale alternative închisorii, care încurajează proliferarea comportamentelor coruptibile în rândul acestor categorii de persoane. Iar pe de altă parte, pedeapsa închisorii nu trebuie să devină un deziderat, ci rezultat

al individualizării pedepsei penale, aplicate funcționarilor publici și demnitarilor din RM, pentru actele de corupție și ale celor conexe lor ce le-au săvârșit. Circumstanțele atenuante și agravante stabilite de instanța de judecată la examinarea cauzelor penale ce vizează categoriile de infracțiuni indicate mai sus și săvârșite de funcționarii publici și demnitarii din RM, trebuie luate în conformitate cu recomandările Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, pe care le susținem pe deplin și care cu adevărat, prin studiul efectuat, a evidențiat lipsa temeiurilor la aplicarea unor circumstanțe atenuante în vederea aplicării unor măsuri juridico-penale alternative pedepsei cu închisoarea sau a liberării de răspundere penală. Totodată, pedepsele penale aplicate funcționarilor publici și demni-

tarilor din țara noastră, pentru actele de corupție și celor conexe lor, prevăzute de capitolul XV CP al RM, trebuie să răspundă scopului pedepsei penale în general și numai prin prisma respectării criteriilor de individualizare a pedepsei penale. Așadar, pedepsele penale aplicate funcționarilor publici și demnitarilor pentru infracțiunile prevăzute de capitolul XV CP al RM, catalogate ca acte de corupție sau conexe lor, trebuie să fie aplicate în mod echitabil și reieșind din faptul că atenția față de îndeplinirea atribuțiilor funcției sau mandatului deținut este una sporită și care, în cazul abuzului, excesului și al altor acțiuni ilegale ce influențează îndeplinirea lor afectează considerabil imaginea autorității publice și/sau funcționabilitatea legală a ei, iar în consecință – interesele cetățenilor.

NOTE

1. Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției nr. 90 din 25.04.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103-105 din 13.06.2008.

2. Codul Penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.

3. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008, în vigoare de la 01.01.2009, cu modificările ulterioare.

4. Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcție de demnitate publică nr. 199 din 16.07.2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 194-196 din 05.10.2010 cu modificările ulterioare.

5. Legea nr. 180 din 19.12.2011 cu privire la Comisia Națională de Integritate // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-6 din 06.01.2012.

6. Legea nr. 1264 din 19.07.2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 124-125 din 05.09.2002.

7. Ordinul nr. 5 din 08.02.2013 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind modul de completare a declarațiilor cu privire la venituri și proprietate și a declarațiilor de interese personale // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 49-55 din 08.03.2013, în vigoare de la 08.03.2013.

8. Codul de Executare al Republicii Moldova, Legea nr. 443-XV din 24.12.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34-35/112 din 03.03.2005, în vigoare de la 01.07.2005.

9. Recomandarea nr. 61 a Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale în cauzele de corupție // <http://jurisprudenta.csj.md/db_rec_csj.php>.

10. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale // <<http://despre.csj.md/>>.

Prezentat: 8 aprilie 2014.

E-mail: ioneltipa@yahoo.com